

FAQ för kontrollorgan

Svar på vanliga frågor från kontrollorgan vid tillämpningen av Naturvårdsverkets föreskrifter om skydd mot mark- och vattenförorening vid hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor, NFS 2021:10. Frågorna är ställda i samband med det samrådsmöte som Naturvårdsverket höll med kontrollorganen i september 2022 och uppdateras vid behov.

OBS! När vattenskyddsområde anges i dokumentet så avses genomgående vattenskyddsområdets vattentäktzon, primära och sekundära skyddszon, dvs. inte den tertiära skyddszonen. Är vattenskyddsområdet inte indelat i zoner gäller föreskrifterna i hela vattenskyddsområdet.

För ytterligare information hänvisas till det stöddokument som finns publicerat på vår hemsida: [Hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor i cisterner och lösa behållare \(naturvardsverket.se\)](#).

Innehåll

Vilka är de största skillnaderna mellan NFS 2021:10 och de tidigare föreskrifterna NFS 2017:5?	3
Vilka regler gäller för bränsletankar till kraftaggregat inom vattenskyddsområde?	3
Vilka kontrollorgan får genomföra kontroll av sekundärt skydd för cisterner som är större än 50 m³?	4
Gäller samma krav på sekundärt skydd för en IBC tank som en ”vanlig” cistern?	4
Vilka kontrollintervall gäller för lösa behållare?	5
Gäller informationskravet i 3 kap. 1 § NFS 2021:10 även för lösa behållare, såväl inom som utanför vattenskyddsområde?	5
Vad gäller för platsen där fordonet står vid tankning – finns det krav på spillzon, oljeavskiljare etc. både i och utanför vattenskyddsområde?	5
Hur ska man göra återkommande kontroll av en dubbelmantlad rörledning? Kravet är enligt MSB att man ska säkerställa att rören inte har korrosionsskador in- och utvändigt eller sprickbildningar. Hur mäter man tjockleken på det inre röret?	5
Om nu lokalen blir sekundärt skydd i exemplet verkstad och rör. Ska man då göra täthets-/funktionskontroll av hela lokalen?	6
Finns det krav på storlek av uppsamlingskärl eller skyddsanordning om avluftningen mynnar utanför cisternens sekundära skydd?	6
Om jag har förstått det rätt så ingår det inte i vår ackrediterade kontroll att bedöma om det ska finnas spillzon vid tankning av en traktor från en farmartank, exempelvis ute hos en lantbrukare?	7
I MSBFS 2018:3 heter det att man kan få ett reparationsår om risk för läckage inte föreligger. Kan man verkligen få ett år – det kan ju börja läcka direkt och då bör det underkännas på plats.	7
Om en sump är kopplad till en oljeavskiljare – ska den lösningen godkännas eller ej? Som vi har förstått det ska den inte kopplas till en OA utan till ett helt slutet system liknande spill från en avluftsledning.	8
Ett påfyllnadsrör på en bensinstation är enkelmantlat ovan mark och övergår till dubbelmantlad plast under mark. Ska den övergången vara visuellt inspekterbar eller måste den vara placerad i en tät sump?	8
Ska alla befintliga cisterner med tillhörande rör som finns inom vattenskyddsområden kontrolleras som har installerats före 1 januari 2022 och vad kallas denna typ av kontroll i NFS 2021:10?	8
Behöver oljeavskiljare, rör till oljeavskiljare från spillzoner och från sumpar/kopplingsbrunnar vara dubbelmantlade?	9

Vilka är de största skillnaderna mellan NFS 2021:10 och de tidigare föreskrifterna NFS 2017:5?

De största skillnaderna kan sammanfattas enligt följande:

- Ackrediterad kontroll av sekundärt skydd har införts vid hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor i cisterner inom vattenskyddsområden
- Det tidigare absoluta kravet på invallning som sekundärt skydd för cisterner ovan mark har formulerats om till ett funktionskrav,
- Den skyddsanordning som har som funktion att fånga upp läckage från en cistern i mark ska vara installerad senast 1 jan 2036 i stället för 1 jan 2022,
- Föreskrifterna innefattar även hantering i lösa behållare inom vattenskyddsområde, och
- Volymgränsen är sänkt från 250 till 150 l inom vattenskyddsområde.

Vilka regler gäller för bränsletankar till kraftaggregat inom vattenskyddsområde?

Ett reservverk består i princip av en förbränningsmotor och en generator som försörjs av en bränsletank. Beroende på utformning kan installationen bränsleförsörjas från en cistern, lös behållare eller fast monterad/integrerad tank. Sådana fasta bränsletankar omfattas generellt inte av föreskrifterna NFS 2021:10. Om bränsletanken däremot inte utgör en fast behållare som är integrerad med kraftaggregatet behöver man ta reda på om det är en cistern eller lös behållare och därefter avgöra vilka krav som ställs på sekundärt skydd inom vattenskyddsområde i enlighet med NFS 2021:10

I många tekniska installationer finns kraftaggregat som ska förse installationen med el, antingen stadigvarande eller som reserv i händelse av strömbortfall. Det finns en stor variation i både användningsområde och därmed även utformandet för den här typen av installationer – det kan exempelvis röra sig om telemaster, borrhägar av olika slag, elverk till vattenpumpar och liknande. I fallet med telemaster finns alltifrån små anläggningar där bränsletank, motor och generator är en helt integrerad enhet i mycket kompakt format till större containrar där bränslet förvaras i en separat lös behållare eller cistern bredvid själva elverket. Här får man utgå från *vilken typ av bränslebehållare* som används vid installationen. Är bränsletanken i anläggningen fast monterad på samma sätt som i ett fordon omfattas de inte av föreskrifterna. Det är dock vanligt att även mycket små reservkraftaggregat förses med någon form av invallning vid leverans för att fånga upp eventuellt läckage från bränsle och hydraul- eller smörjolja som används. Tillsynsmyndigheten kan också ställa hårdare krav i det enskilda fallet med stöd av 2 och 26 kap. miljöbalken, om det krävs för att öka skyddet för vattenskyddsområdet. Detta gäller till exempel vid påfyllning av bränsle i sådana här installationer.

Vilka kontrollorgan får genomföra kontroll av sekundärt skydd för cisterner som är större än 50 m³?

Föreskrifterna gäller inte vid en hantering som sker i verksamheter som är tillståndspliktiga enligt miljöprövningsförordningen (2013:251), dvs. när det finns ett miljöbalkstillstånd för verksamheten. Exempel på sådana verksamheter är större industrianläggningar och flygplatser. Hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor kan även ingå som en delverksamhet i en annan verksamhet som är tillståndspliktig enligt ovan nämnda förordning.

Kraven på ackrediterad kontroll gällande cisterner enligt MSBFS 2018:3 har varit utgångspunkten vid utformningen av bestämmelserna om ackrediterad kontroll av sekundära skydd i NFS 2021:10. Således ska återkommande kontroll av det sekundära skyddet ske med samma intervall och vid samma tidpunkt som den återkommande kontroll av cisternen enligt MSB:s föreskrifter.

Av 6 kap. 3 § MSBFS 2018:3 framgår vilka kontroller som ska göras av kontrollorgan typ A, B respektive C. Kontrollorgan typ A och B får utföra återkommande kontroll av alla cisternstorlekar men är ensamma om att kontrollera cisterner större än 150 m³ för tankstationer och större än 50 m³ i övriga fall. Kontrollorgan typ C får enbart utföra återkommande kontroll av cisterner upp till 150 m³ för tankstationer och upp till 50 m³ i övriga fall.

För merparten av de verksamheter som inte omfattas av tillståndsplikt enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) sker hantering i cisterner upp till 150 m³ respektive 50 m³. Det innebär att ackrediterad kontroll av sekundära skydd i de flesta fall kommer att kontrolleras av samma kontrollorgan som själva cisternen i fråga, dvs. kontrollorgan typ C. För det fall cisterner större än 150 m³ respektive 50 m³ återfinns på verksamheter som träffas av NFS 2021:10, kan dock kontrollorgan typ C få utföra kontroll av det sekundära skyddet.

Gäller samma krav på sekundärt skydd för en IBC tank som en ”vanlig” cistern?

En IBC-tank utgör en lös behållare och inte en cistern. Med sekundärt skydd avses enligt föreskrifterna skyddsanordningar som, var och en för sig eller tillsammans, har som funktion att fanga upp läckage, överfyllning och spill för att förhindra spridning till omgivningen. Funktionskravet gällande sekundärt skydd, dvs. att det sekundära skyddet ska vara tätt, tidsbeständigt, fungerande och utformat så att kontroll är möjlig, är således detsamma oavsett om behållaren är en lös behållare eller en cistern. Observera dock att skyddsanordningarna utifrån funktionskravet kan anpassas utifrån anläggningen och den specifika behållaren. Det finns dock inget krav i föreskrifterna att det sekundära skyddet på lösa behållare ska kontrolleras av ackrediterat kontrollorgan. Däremot kan verksamhetsutövaren låta

göra en frivillig kontroll av det sekundära skyddet på en lös behållare. Kontrollen utförs då av ett ackrediterat kontrollorgan.

Vilka kontrollintervall gäller för lösa behållare?

Lösa behållare omfattas inte av ackrediterad kontroll enligt NFS 2021:10. Behållare som används för transport på allmän väg regleras i MSBFS 2024:10 (ADR-S). MSBFS 2024:10 reglerar bland annat kontrollintervall och livslängd. För mer information gällande dessa föreskrifter så hänvisar Naturvårdsverket till MSB.

Gäller informationskravet i 3 kap. 1 § NFS 2021:10 även för lösa behållare, såväl inom som utanför vattenskyddsområde?

Bestämmelsen i 3 kap. 1 § gäller endast cisterner, dvs. inte lös behållare som exempelvis IBC-behållare. 3 kap. 2 § däremot är tillämplig vid hantering i lös behållare men endast inom vattenskyddsområde. NFS 2021:10 är endast tillämplig för lös behållare inom vattenskyddsområden.

Vad gäller för platsen där fordonet står vid tankning – finns det krav på spillzon, oljeavskiljare etc. både i och utanför vattenskyddsområde?

Av 2 kap. 13 § MSBFS 2023:2 framgår att en plats där spill eller läckage av brandfarlig vätska kan förekomma ska vara utformad så eller ha sådana tekniska anordningar att brandfarlig vätska kan tas om hand på ett säkert sätt så att brand- och explosionsrisker undviks. Motsvarande regler återfinns i 5 kap. 8 § och gäller endast inom vattenskyddsområden. Till en sådan plats är det vanligt att ha en oljeavskiljare kopplad. Observera dock att tillsynsmyndigheten kan fatta andra beslut med stöd av 2 och 26 kap. miljöbalken.

Hur ska man göra återkommande kontroll av en dubbelmantlad rörledning? Kravet är enligt MSB att man ska säkerställa att rören inte har korrosionsskador in- och utvändigt

eller sprickbildningar. Hur mäter man tjockleken på det inre röret?

Det enklaste är att gå till tillverkarens dokumentation för att utröna vilka möjligheter till kontroll av materialet som finns.

Om nu lokalen blir sekundärt skydd i exemplet verkstad och rör. Ska man då göra täthets-/funktionskontroll av hela lokalen?

Det viktigaste är att man har regelbunden uppsikt över cisternen och rörledningar samt att lokalen bör vara avloppslös (dvs. inga golvbrunnar) och att det inte finns några synliga sprickor i byggnaden. Jämför med skrivningen i Naturvårdsverkets stöddokument på sid 33: "...täta golv och väggar samt att cisternen eller den lösa behållaren är under regelbunden uppsikt." Om lokalen har avlopp ska dessa vara kopplade till oljeavskiljare som är dimensionerad för verksamheten och sköts enligt SS EN 858:2. Finns det ingen oljeavskiljare eller att den inte är dimensionerad för att hantera spill och läckage är anläggningen underkänd. Felen noteras och alternativen brukar vara byte av oljeavskiljare eller att avloppet pluggas så att lokalen blir avloppslös (dvs. inga golvbrunnar) och det ska inte finnas några synliga sprickor i byggnaden.

Eftersom byggnaden behöver uppfylla grundläggande byggtekniska regler bör en okulär besiktning vara tillräckligt i frågan om kontroll av täta golv och väggar.

Finns det krav på storlek av uppsamlingskärl eller skyddsanordning om avluftningen mynnar utanför cisternens sekundära skydd?

Det finns inget storlekskrav på uppsamlingskärls volym men det behöver bedömas om uppsamlingskärl är tillräckligt och ändamålsenligt utformat utifrån bl.a. fyllningshastigheten av cisternen. Enligt funktionskravet ska det sekundära skyddet vara tätt, tidsbeständigt, fungerande och utformat så att kontroll är möjlig. Om det skulle ske ett spill via avluftsledningsrör så ska det således finnas en skyddsanordning som fångar upp ett sådant spill.

Eventuell volym och andra försiktighetsmått blir en bedömning i varje enskilt fall.

Syftet med det sekundära skyddet är att minimera risken för spill vid handhavande. Kontrollorganets roll är att kontrollera att det sekundära skyddet uppfyller detta syfte i enlighet med funktionskravet.

Om jag har förstått det rätt så ingår det inte i vår ackrediterade kontroll att bedöma om det ska finnas spillzon vid tankning av en traktor från en farmartank, exempelvis ute hos en lantbrukare?

Kontrollorganet kontrollerar om det finns en spillzon eller inte enligt 5 kap. 8 §. Om det inte finns en spillzon påtalas detta i kontrollrapporten som en brist enligt 5 kap. 10 § punkt 10.

I MSBFS 2018:3 heter det att man kan få ett reparationsår om risk för läckage inte föreligger. Kan man verkligen få ett år – det kan ju börja läcka direkt och då bör det underkännas på plats.

Termen ”reparationsår” finns varken i NFS 2021:10 eller MSBFS 2018:3.

Enligt 5 kap. 10 § NFS 2021:10, jämför 5 kap. 13 § MSBFS 2018:3, har man 12 månader på sig att åtgärda en brist som upptäckts vid kontroll av det sekundära skyddet inom ett vattenskyddsområde. Den uppföljande kontrollen kan antingen göras av samma kontrollorgan eller av ett annat.

Kontrollorganet är inte skyldig att exakt tala om vad som ska göras, men ska påtala vad som saknas/brister enligt föreskriften. Kontrollorgan kan inte anses utgöra verksamhetsutövare när det kontrollerar en anläggning. Av detta skäl har ett underrättelseansvar ålagts kontrollorgan som genomför en ackrediterad kontroll av det sekundära skyddet enligt dessa föreskrifter. Bestämmelsen gäller enbart vid kontroll av det sekundära skyddet enligt NFS 2021:10, dvs. inte vid kontroll som görs med stöd av MSB:s föreskrifter.

Vid misstanke om förorening ska tillsynsmyndigheten underrättas omedelbart, dvs. utan dröjsmål.

Om det vid kontroll visar sig att cisternen saknas skydd mot spill inom ett vattenskyddsområde noteras detta i protokollet enligt 5 kap. 10 § punkt 10 (brister som upptäcks vid kontrollen). Brister ska åtgärdas av verksamhetsutövaren och följas upp av ett kontrollorgan inom 12 månader.

Observera att det sekundära skyddet för lösa behållare inte omfattas av ackrediterad kontroll men det går att göra en frivillig kontroll. Utanför ett vattenskyddsområde eller inom den tertiära skyddszonen finns inget krav på att det ska finnas sekundärt skydd enligt NFS 2021:10.

Om en sump är kopplad till en oljeavskiljare – ska den lösningen godkännas eller ej? Som vi har förstått det ska den inte kopplas till en OA utan till ett helt slutet system liknande spill från en avluftningsledning.

En sump som fångar upp och håller kvar spill är att se som en del av det sekundära skyddet och ska vara tätt enligt 5 kap. 8 § p 5 NFS 2021:10. En sump som är kopplad till en oljeavskiljare kan godtas under förutsättning att oljeavskiljaren är korrekt dimensionerad för det eventuella läckaget från de dubbelmantlade rören eller det vattenflöde som kan uppstå. Observera att vatten som samlas i samlingsbrunnen därmed ska komma ner genom locket och inte in genom brunnen i sig, brunnen ska alltså inte läcka in vatten men det kan vara svårt att hindra mindre mängder vatten att rinna ner i samlingsbrunnen. Tillsynsmyndigheten bedömer om anläggningen uppfyller kraven enligt föreskrifterna utifrån uppgifterna i kontrollrapporten.

Ett påfyllnadsrör på en bensinstation är enkelmantlat ovan mark och övergår till dubbelmantlad plast under mark. Ska den övergången vara visuellt inspekterbar eller måste den vara placerad i en tät sump?

Ja, övergången ska vara inspekterbar och då behöver det finnas en sump eller kopplingsbrun som gör det möjligt att kunna inspektera rören. Det sekundära skyddet ska vara tätt, men hur man inspekterar det finns inga krav på i NFS 2021:10.

Ska alla befintliga cisterner med tillhörande rör som finns inom vattenskyddsområden kontrolleras som har installerats före 1 januari 2022 och vad kallas denna typ av kontroll i NFS 2021:10?

NFS 2021:10 innefattar bestämmelser om ackrediterad kontroll av sekundärt skydd. Tillämpliga bestämmelser är övergångsbestämmelse 3 och 4, som beskriver i vilka fall som installationskontroll ska genomföras på det sekundära skyddet senast den 1 januari 2028.

Behöver oljeavskiljare, rör till oljeavskiljare från spillzoner och från sumpar/kopplingsbrunnar vara dubbelmantlade?

Nej, de behöver inte vara dubbelmantlade, även om de kan innehålla olja eller annan brandfarlig vätska. Rören mellan spillzon/sump/kopplings-brunn och oljeavskiljare ingår som en del i det sekundära skyddet och har alltså inte primärt till uppgift att transportera brandfarliga vätskor. Därmed blir det orimligt att ställa krav på dubbelmantling i dessa fall.